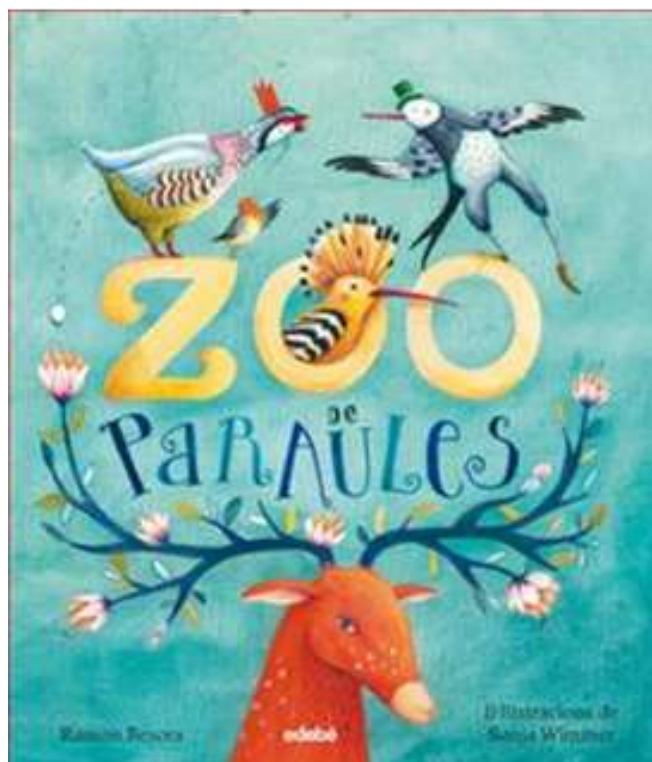


ZOO DE PARAULES



EDUCACIÓ PRIMÀRIA: CICLE INICIAL

GUIA DIDÀCTICA

EL GUST PER LA LECTURA 2020-2021

ZOO DE PARAULES

Guia didàctica

Cicle inicial d'Educació Primària

Margarida Prats Ripoll

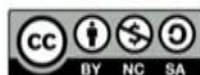
Departament d'Educació

Subdirecció General de Plurilingüisme

Servei de Suports i Recursos Lingüístics

Setembre de 2021

Atès el caràcter docent d'aquesta publicació, per a la citació de fragments de textos d'altri i la reproducció de fotografies procedents d'obres publicades (de les quals se cita adequadament la font i el nom de l'autor) ens acollim al dret de citació reconegut a l'article 32.1 del text refós de la Llei de propietat intel·lectual, aprovat pel Reial decret legislatiu 1/1996, de 12 d'abril, i a l'article 10.2 del Conveni de Berna per a la protecció de les obres literàries i artístiques, de 9 de setembre de 1886; i, per tant, aquest treball està exempt de la necessitat d'autorització i abonament dels drets d'autor.



Els continguts d'aquesta publicació estan subjectes a una llicència de Reconeixement-No comercial-Compartir 3.0 de Creative Commons. Se'n permet còpia, distribució i comunicació pública sense ús comercial, sempre que se n'esmenti l'autoria i la distribució de les possibles obres derivades es faci amb una llicència igual que la que regula l'obra original. La llicència completa es pot consultar a:

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/es/deed.ca>

ÍNDEX

1. INTRODUCCIÓ	5
2. OBJECTIUS DE LA LECTURA	6
3. L'OBRA	7
3.1. Presentació.....	7
3.2. L'autor i la il·lustradora	7
4. CARACTERÍSTIQUES DEL GÈNERE DE BESTIARIS EN AQUESTA OBRA	9
4.1. Estructura.....	10
4.2. Tipus de poemes i recursos retòrics	10
4.3. Funcions de les imatges	11
5. SELECCIÓ DELS POEMES.....	11
6. ACTIVITATS PRÈVIES A LA LECTURA DEL LLIBRE	12
7. ACTIVITATS PER ACOMPANYAR LA LECTURA DE RETRATS D'ANIMALS.....	14
7.1. El pit-roig i l'esquirol	14
7.2. El rossinyol	17
7.3. La merla.....	19
7.4. La mallerenga blava	21
7.5. La cuereta.....	23
7.6. El reietó	25
7.7. La cigala	26
7.8. El cérvol.....	28
7.9. L'eriçó.....	30
7.10. El cucut.....	31
7.11. L'escorpí	33
7.12. La tortuga	34
7.13. Com treballa el poeta en els retrats d'animals.....	36
7.14. Què hem après sobre els animals?	38
7.15. Activitats complementàries	39
8. ACTIVITATS PER ACOMPANYAR LA LECTURA D'HISTÒRIES D'ANIMALS (poemes narratius).....	40
8.1. La girafa.....	40

8.2. La cadenera i la granota.....	41
8.3. La serp i el centpeus.....	43
8.4. Ocells de paper?.....	44
8.5. L'ovella que volia aprendre de lletra.....	45
8.6. La rateta que no vol escombrar l'escaleta	46
8.7. Activitat de recapitulació	48
9. ACTIVITATS PER A DESPRÉS DE LA LECTURA DEL LLIBRE	51
10.BIBLIOGRAFIA.....	53

1. INTRODUCCIÓ

Aquesta guia didàctica aporta informacions i propostes d'activitats per fer viure la poesia a l'alumnat de CI a partir de la lectura guiada del llibre Zoo de paraules. Es parteix de la hipòtesi que els poemes sobre animals humanitzats poden ser una interessant i motivadora porta d'entrada a la descoberta de les possibilitats expressives de la llengua i poden esdevenir un dels primers graons per fomentar el gust per la lectura d'obres de poesia. D'altra banda, es considera que aquest poemari pot ser el fil conductor de projectes sobre els animals que integrin coneixements de quatre àmbits del currículum d'educació primària: lingüístic, coneixement del medi, artístic i educació en valors.

Després de presentar els objectius de lectura del poemari i de les informacions sobre l'obra i els seus creadors, poeta i il·lustradora, s'informa dels poemes seleccionats com a base de les activitats que s'aporten seguidament. Aquestes activitats es presenten organitzades al voltant del procés lector: activitats prèvies a la lectura del llibre, activitats per acompanyar la lectura del llibre i activitats posteriors a la seva lectura.

Abans de la lectura

En les activitats que precedeixen la lectura del poemari es parteix de l'observació de la coberta, l'om i contracoberta per presentar-ne l'autor i la il·lustradora i per propiciar hipòtesis d'anticipació sobre els animals que hi trobaran i inferències sobre com els seran presentats. També s'activen els coneixements previs de l'alumnat sobre els animals que coneixen i sobre aquells que apareixen en contes, cançons, pel·lícules o sèries.

Durant la lectura

Pel que fa a les activitats que acompanyen la lectura de poemes del llibre, es presenten en dos blocs: el primer inclou activitats per acompanyar els retrats literaris, i el segon comprèn les que acompanyen la lectura d'històries d'animals. En tots els casos se segueix les tres fases del procés lector aplicat a cada poema.

En la primera fase, les activitats que precedeixen la lectura del text s'inicien amb alguna pregunta sobre l'animal a partir del títol; tot seguit es fa el **contacte amb llenguatge poètic** a partir d'un acostament oral al poema, a partir d'una versió musicada o de la lectura en veu alta de l'ensenyant; en una atmosfera relaxada, es fa viure el poema i s'observen les reaccions de l'alumnat.

En la **fase de lectura del text** les activitats actuen com a fil conductor per a ajudar a la construcció conjunta del que diu el poema i per a anar descobrint "la màgia" que fa el poeta amb la llengua per oferir una mirada diferent dels animals. L'alumnat ha d'adonar-se que el poeta és un bon observador dels animals que retrata, que en tria algun aspecte i que el presenta fent anar de manera diferent les paraules. En aquesta fase l'alumnat anirà **descobrint com és el llenguatge poètic**. Per afavorir aquest descobriment es compara informació objectiva sobre aquells aspectes que tria el poeta de l'animal que retrata amb la manera com es mostren al poema; es treballa la musicalitat de les paraules, a partir del ritme i la rima, les analogies, imatges, comparacions i metàfores; en alguns poemes es proposa relacionar text i il·lustració, per fer interrelacions amb els trets d'hàbitat, accions o trets físics dels animals. Es recomana preparar amb cura aquesta activitat: creació d'un ambient relaxat.

Finalment, en la **tercera fase**, les activitats posteriors a la lectura del poema giren al voltant de la creativitat en diversos àmbits. Al final de cada bloc es presenten algunes propostes d'activitats de recapitulació.

Després de la lectura

En les activitats posteriors a la lectura del llibre es distingeixen tres grups: en el primer s'hi inclouen les que recuperen les anticipacions i hipòtesis fetes pel grup abans de la lectura per comprovar què havien encertat i per afegir informació sobre què han après i què han sentit amb la lectura dels poemes. En el segon grup se situen les activitats per aprofundir en el gènere dels bestiaris, a partir de treballar poemes sobre el mateix animal de diversos autors. En el tercer grup es proposen activitats per compartir aprenentatges i vivències al llarg de la lectura dels poemes del llibre, com exposicions, recitals, vídeos.

L'estructura de les activitats respon a la creença que educar és ensenyar a observar, reconèixer, relacionar, valorar, crear i compartir.

Aquesta guia es complementa amb el dossier didàctic sobre bestiaris, comú als tres cicles de primària, i el quadern per a l'alumnat d'aquest cicle per a ús individual.

2. OBJECTIUS DE LA LECTURA

El principal objectiu de la lectura guiada de Zoo de paraules és fomentar el gust per la lectura d'obres poètiques i actuar com a incentiu del desenvolupament de l'hàbit lector d'aquest gènere literari. Sens dubte, aquest poemari pot esdevenir una eina adequada per gaudir de la musicalitat de les paraules i de la capacitat per comunicar sensacions i emocions dels textos poètics i per aconseguir aquests altres objectius:

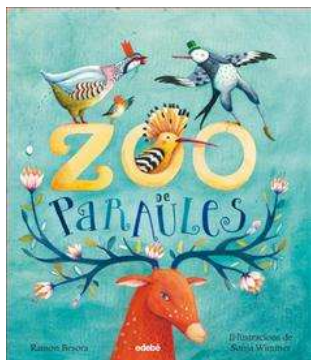
Aprendre a diferenciar dues mirades respecte del món dels animals: l'artística, a partir de les paraules dels poetes, de les representacions visuals i de les versions musicals, i la científica, a partir d'informació objectiva o la reproducció documental (fotografia, vídeos).

- Endinsar l'alumnat al gènere dels bestiaris¹, descobrir-ne les principals característiques i propiciar la comparació de mostres de poemes sobre el mateix animal de diversos autors de llibres d'aquest gènere.
- Descobrir la capacitat de divertir, commoure i informar dels poemes sobre animals.
- Fomentar la participació de l'alumnat en les converses literàries per expressar emocions i opinions sobre els poemes.
- Promoure la implicació de l'alumnat en l'hàbit de lectura autònoma.
- Estimular la imaginació i la creativitat a partir del llenguatge verbal, visual, musical i corporal.
- Aprendre a reflexionar a partir de les actuacions dels animals del poemari.

¹ A la introducció del dossier didàctic per als tres cicles d'educació primària hi ha una aproximació al gènere.

- Incitar a compartir el que han après a partir de les activitats amb la resta de membres de l'escola, famílies i entorn del centre.

3. L'OBRA



3.1. Presentació

El bestiar *Zoo de paraules* conté vint-i-dos poemes escrits per Ramon Besora amb il·lustracions de Sonja Wimmer. El mot *zoo* del títol remet a l'indret on trobem animals reclosos, i l'afegit de *paraules* ja ens indica que la colla d'ocells, de mamífers i la mostra d'amfibis, insectes, rèptils i aràcnids seran presentats a partir dels mots. El llenguatge verbal permet gaudir de les descripcions i metàfores del text, assaborir la riquesa dels sons (zumzeig, raucar...), la presència dels colors i la varietat de les accions dels animals (cantar, xisclar, piular, volar, guimbar...), i el llenguatge visual emmarca alguns poemes, interpreta les metàfores en d'altres, sempre amb harmonia amb les paraules que formen part d'aquests zoo construït amb mots i imatges.

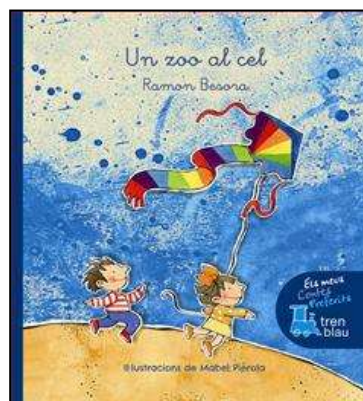
3.2. L'autor i la il·lustradora



Ramon Besora, l'autor

Ramon Besora Oliva, nascut a Peramola, pedagog, escriptor i editor, ha exercit durant molts anys com a mestre i ha col·laborat activament en la formació de mestres. Autor de publicacions i articles sobre didàctica de la literatura i llibres de narrativa i poesia infantil. Ha presidit el Consell Català del Llibre Infantil i Juvenil, membre del jurat de diversos premis literaris, ha coordinat seminaris i simpòsiums i ha estat guardonat amb premis nacionals i internacionals per la seva activitat docent i per les seves publicacions. *Zoo de paraules* ha estat guardonat amb el 15è Premi de Literatura Infantil «Atrapallibres». En els seus poemaris juga amb gràcia amb les paraules i poua en la tradició oral.

Altres llibres de l'autor per a infants de cycle inicial:



Ramon Besora presenta *Zoo de paraules*

<https://www.youtube.com/watch?v=zv9KEoIWT50> [Consulta: 25/03/21]



Sonja Wimmer, la il·lustradora

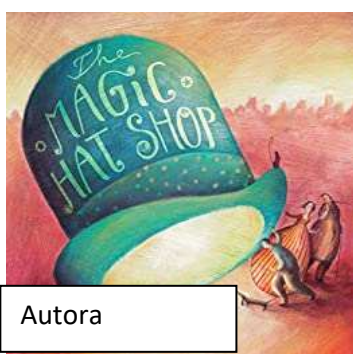
Sonja Wimmer va néixer a Munic, Alemanya. Va treballar com a dissenyadora a la seva ciutat natal i a Brussel·les i es va traslladar a viure a Barcelona per estudiar a la Llotja, Escola Superior de Disseny i Art; des de llavors hi viu i treballa com a il·lustradora freelance. Amb el domini dels colors i un traç fi emmarca els textos de les obres, ajuda a interpretar-los, dialoga amb la tradició d'escenes il·lustrades de relats per a infants, i aconsegueix

ajuntar l'elegància dels dibuixos amb la capacitat d'emocionar els lectors. Li encanta pintar imatges i explicar històries. Ha creat àlbums il·lustrats en què és autora de text i imatge.

Durant els darrers anys alguns dels seus llibres han estat premiats als Estats Units.



Il·lustradora



Autora



Per conèixer mostres d'obres de Sonja Wimmer i saber com dibuixa, quines tècniques emprava, què l'emociona, on s'inspira i altres singularitats, us presentem un vídeo que recull l'exposició que va fer el gener de 2012 a Reus (sala La Vaca a la Lluna).

<http://www.sonjawimmer.com/news/category/Interviews> [Consulta: 25/03/21].

4. CARACTERÍSTIQUES DEL GÈNERE DELS BESTIARIS EN AQUESTA OBRA

Zoo de paraules s'inscriu en la llarga tradició dels bestiaris, obres que parteixen dels trets físics, els costums i els comportaments dels animals per parlar sobre la conducta humana. Aquesta tradició, que es remunta a èpoques antigues i arriba fins als nostres dies, ha estat present en la poesia per a infants des dels seus inicis i avui és conreada per molts poetes que ofereixen una notable varietat de poemaris, alguns dels quals són mostres molt reeixides del gènere.² En aquests poemaris es recullen elements moralitzants de les faules i, sobretot, les aportacions modernes d'Apollinaire: les potents imatges poètiques i visions plàstiques dels animals i la ironia del *Bestiari* de Pere Quart.

² Al dossier didàctic comú per als tres cicles de primària es presenta una visió panoràmica de la presència dels bestiaris en la història de la poesia infantil en llengua catalana des dels seus inicis fins a la segona dècada del segle XXI.

El principal tret que tenen en comú el conjunt de bestiaris és la personificació dels animals i l'ús d'imatges poètiques, comparacions i metàfores. En l'obra que es proposa els animals són personificats a partir d'accions pròpies dels infants, com aprendre de llegir i escriure («L'ovella que volia aprendre de lletra»), fer treballs manuals a l'escola («Ocells de paper»), fer nous amics («La serp i el centpeus»), oferir un regal a l'estimada («El reietó») o rebutjar un pretendent per motius ideològics («La rateta que no vol escombrar l'escaleta»).

Pel que fa a les imatges poètiques, en trobem de molt reeixides al retrat d'ocells. Hi ha comparacions en què es relaciona la manera de caminar de la cuereta amb la batuta del director d'orquestra i metàfores molt encertades en els retrats del pit-roig, el cérvol, el rossinyol, entre d'altres. Entre els animals protagonistes de *Zoo de paraules*, n'hi ha alguns dels més presents als bestiaris precedents, com la girafa i la serp, i un altre, la cigala, que té les arrels en les faules més antigues; això facilita la comparació de poesies sobre el mateix animal de diversos autors.

És interessant subratllar que les il·lustracions ajuden a interpretar les metàfores i que hi ha poemes curts que faciliten la memorització i poemes narratius amb intervenció de diversos personatges que són molt adequats per fer dramatitzacions.

4.1. Estructura

Els poemes no es presenten ordenats seguint un criteri alfabètic ni per espècies, gèneres, ni famílies; els animals d'aquests bestiaris apareixen sols, per parelles o colles. Així, entre l'escena on l'esquirol que escolta el cant del pit-roig a l'inici de l'obra i la de la rateta reivindicativa que no vol un pretendent mandrós, desfilen una colla d'animals, alguns dels quals mantenen diversos lligams entre si, per parelles com la serp i el centpeus, la cadenera i la granota, el gat i el ratolí, la rateta i el ratolí, o amb colles com la formada per l'esquirol, la guineu, el cabirol, la fagina i l'eriçó, que sota les indicacions del mestre, un gat mesquer, fan un taller de treballs manuals, o la dels amics de l'ovella, el ruquet, el cavall, la gallina i la vaqueta, que l'ajuden a aprendre les vocals. Altres animals, com la girafa, el caragol poma, el cérvol, l'escorpí, l'eriçó, la tortuga, la cigala, la cuereta, la mallerenga blava, el rossinyol, el cucut, la merla i el reietó, són retratats en solitari.

4.2. Tipus de poemes i recursos retòrics

El llibre conté poemes descriptius i narratius. Els primers solen ser més breus, n'hi ha de centrats en algun tret de l'aspecte físic com el plomatge de la cuereta, d'altres se centren en accions com els cants del rossinyol, la merla o el pit-roig, els salts de l'esquirol o el desplaçament del cérvol; en tots els casos el poeta tria una òptica realista per presentar les bèsties. Els poemes narratius són més llargs, hi ha petites històries relacionades amb aprendre i l'escola, un relat on s'explica l'origen de les taques de la pell de la girafa i una nova versió reivindicativa de la rateta que escombrava l'escaleta. En alguns d'aquests poemes, s'opta per una òptica fantàstica, en un to humorístic a la girafa, o en un de líric a ocells de paper.

Els versos són curts, sovintegen els heptasil·lars, i apareixen agrupats en estrofes, sobretot en quartetes o alternades amb rodolins; la rima és consonant, gairebé sempre en els versos parells; el ritme és força àgil, afavorit pels encavalcaments i permet distingir els poemes amb ritme molt àgil, afavorit pels versos curts i les repeticions de mots, d'altres amb ritme més pausat amb versos més llargs.

Entre els recursos retòrics hi ha imatges visuals, referides a la manera de moure's, en la cuereta, o de volar, en la mallerenga blava; metàfores com les branques del cap del cérvol, la cirereta del pit del pit-roig, l'armadura de la tortuga o l'orquestra del pit del rossinyol.

4.3. Funcions de les imatges

És significativa la combinació entre els jocs amb paraules dels poemes i l'elegància de les imatges que retraten els animals i aporten diverses pistes per a la lectura de l'obra. Les sabates, ulleres, collaret, barret humanitzen alguns animals de la coberta i contracoberta i així anticipen que el lector trobarà bèsties que actuen com les persones, tret propi dels bestiaris.

Les il·lustracions també contribueixen a crear ambients on interactuen alguns animals, aporten imatges d'algunes metàfores, com les branques que creixen al cérvol, i en la presentació dels personatges de «L'ovella que volia saber de lletra» fan l'ullet a la posició dels animals en una escena del conte *Els músics de Bremen*.

5. SELECCIÓ DELS POEMES

Es proposen activitats per a la majoria de poemes de l'obra, concretament sobre dinou dels vint-i-dos que conté el poemari. Els poemes s'han distribuït en dos apartats: el de retrats d'animals i els d'històries d'animals, perquè permeten treballar aspectes diferents del llenguatge poètic i del tipus de poemes.

Els del primer grup són **poemes descriptius**, sempre trien algun aspecte de l'animal que coincideix amb la informació sobre les seves característiques, cosa que permet treballar la diferència entre la mirada poètica i la informació objectiva en la presentació de l'animal.

Els del segon grup són **poemes narratius**, presenten escenes amb diàlegs d'animals o breus històries on els protagonistes actuen com si fossin humans, algunes se situen en el terreny de la fantasia i en una altra es parteix d'un conte popular i s'adapta a la visió actual dels rols de gènere.

Des d'un punt de vista de **recursos retòrics** del llenguatge poètic, en els retrats hi predominen imatges visuals i auditives, comparacions i metàfores; en les narracions trobem moltes personificacions, diàlegs entre animals o breus relats. Aquestes diferències incideixen en la tria d'activitats, sobretot en les converses literàries i en les propostes de creació de la darrera fase de la lectura.

No cal fer totes les activitats proposades, el professorat pot triar les que consideri més adequades al curs i grup.

6. ACTIVITATS PRÈVIES A LA LECTURA DEL LLIBRE

Es proposen activitats a partir de l'observació de la coberta, l'om i contracoberta del llibre per presentar l'autor i la il·lustradora, per generar hipòtesis, a partir del títol, sobre el tema, per anticipar de quins animals ens parlarà i per fer hipòtesis sobre com es presentaran a partir de les il·lustracions.

Es pot començar amb l'observació de la coberta, el l'om i la contracoberta, seguidament s'enceta una conversa amb aquestes preguntes:

- *Us agrada la coberta?*
- *Què hi veieu?*
- *Hi ha alguna cosa que us cridi l'atenció?*
- *Hi ha res de la contracoberta que us cridi l'atenció?*
- *Què veieu al l'om del llibre?*

Seguidament la conversa girarà al voltant de tres eixos:

Activitat 1. Conèixer l'autor i la il·lustradora del llibre

Propòsit: aproximar-se a l'autor i a la il·lustradora a partir d'una breu nota biogràfica i el visionat de vídeos.

S'aporta un breu apunt biogràfic sobre Ramon Besora que es pot ampliar amb la informació de l'apartat «Obra».

Ramon Besora va fer molts anys de mestre, va treballar en una editorial i ara escriu llibres per a infants i divulga les seves experiències sobre la poesia a l'escola entre els ensenyants.

Es visiona el vídeo de YouTube on l'autor presenta *Zoo de paraules*

<https://www.youtube.com/watch?v=zv9KEoIWT50> [Consulta: 25/03/21] i s'enceta una conversa amb aquestes preguntes:

- *Què us ha agradat de la presentació del llibre?*
- *Què ens diu l'autor sobre el llibre?*
- *Què li ha agradat més del que han fet els lectors del seu llibre?*
- *Què han fet les nenes i els nens a partir de la lectura del llibre?*
- *Us agradaria fer coses semblants?*

Sonja Wimmer va néixer i va estudiar a la ciutat de Munic (Alemanya), va venir a Barcelona per estudiar a l'Escola Superior de Disseny i Art i s'hi ha quedat a viure. Treballa com a il·lustradora freelance. Li encanta pintar imatges i explicar històries. És autora del text i imatge d'alguns àlbums.

Optatiu: abans de donar la informació es pot fer observar el nom de Sonja i preguntar com es diria en català i en castellà, i després fer hipòtesis sobre en quina llengua es diu així. Visionar el vídeo de l'exposició de la il·lustradora:

<http://www.sonjawimmer.com/news/category/Interviews> [Consulta: 25/03/21]

i encetar una conversa amb aquestes preguntes:

- *Us han agradat les il·lustracions?*
- *Com li agrada treballar mentre il·lustra?*

També es poden formular preguntes sobre com treballa.

Activitat 2. Anticipar tema i protagonistes de l'obra

Propòsit: fer hipòtesis a partir del títol sobre els protagonistes de l'obra i a partir de les il·lustracions de la coberta, el lloc i la contracoberta, sobre els tipus d'animals que trobarem al llibre i sobre com es presentaran.

Aturem-nos en el títol: *Zoo de paraules*.

- *Sabeu que és un zoo?*
- *Algú n'ha visitat algun?*

A partir de les respostes de l'alumnat i de la definició del DIEC2³ es remarquen les paraules clau: recinte, animals, públic. Si el zoo és de paraules, podem dir que el recinte és el llibre i el públic són els lectors.

- *De què deu tractar el llibre?*
- *Quina relació deu tenir la il·lustració de la coberta amb el contingut del llibre?*

A continuació, es pot preguntar als infants si els animals de la coberta, lloc, i contracoberta són ocells o peixos. S'adonaran que la majoria són ocells. També es pot preguntar si saben quins animals són els que no són ocells. Si no ho endevinen, l'ensenyant pot optar per dir-los que són un cérvol i una serp o demanar que busquin els animals al llibre i es fixin en el títol del poema.

Demanar que observin què porten els ocells al cap i als peus, i la serp al cos i al cap. Posar-ho en comú (**Activitat amb suport al quadern de l'alumne**)

- *Heu vist mai ocells i serps que en portin? Per què porten mitjons, sabates, barrets i ulleres?*

Llegir el text de la contraportada. Explicar que un bestiari és un llibre de poemes que tracta dels animals.

³ Al DIEC2, l'entrada de *zoo* remet a *zoològic* i en la segona accepció d'aquest terme llegim: «recinte espaiós amb diversos vivaris on s'exposen espècies d'animals, especialment feréstecs o exòtics, a la vista del públic».

Activitat 3. Activar coneixements previs i motivar la lectura del llibre.

Propòsit: establir connexions entre el que saben dels animals i el que n'aprendran a partir de la lectura de l'obra.

Es pot establir una conversa amb tot el grup-classe sobre els animals que coneixen. Distingir els que tenen com a mascota dels que els agraden. Es poden fer preguntes del tipus:

- *Quins animals dels que hi surten coneixeu?*
- *Algun d'aquests animals el teniu a casa, com a mascota?*
- *Recordeu algun animal protagonista d'un conte, cançó o pel·lícula?*
- *Algun d'aquests animals fan accions pròpies de les persones, per exemple van a l'escola, ploren, parlen?*
- ...

7. ACTIVITATS PER ACOMPANYAR LA LECTURA DE RETRATS D'ANIMALS

En tots els poemes es parteix d'una seqüència de cinc fases que comença amb **l'activació de coneixements previs** sobre les característiques de l'animal (abans de llegir). A continuació els alumnes prenen **contacte oral amb els poemes** (a partir de recitacions, lectures en veu alta o audició de versions musicades), segueix una **conversa** al voltant del poema per reconstruir què ens diu. Després hi ha activitats per **explorar com ens ho diu el poeta** i per acabar es presenten **activitats per fer després de llegir** el poema: de creació o de recapitulació.

No cal fer les activitats de tots els poemes, és més recomanable fer-ne una tria adequada al grup-classe i dedicar temps per fer el procés de reconstrucció del poema, de descobrir com retrata els animals amb paraules diferents de com els presenten els textos informatius.

Es proposa treballar el bloc de poemes que retraten els animals per separat, llevat dels del pit-roig i l'esquirol perquè, a part d'estar situats en una doble plana, estan interrelacionats perquè l'esquirol escolta el cant de l'ocell. En l'ordenació de la resta de poemes s'ha tingut en compte presentar de manera correlativa els que trien un mateix aspecte de l'animal, el cant en el del rossinyol i en el de la merla; el moviment quan es desplacen, caminant o volant, en el de la mallerenga blava i en el de la cuereta. En els dos exemples, es pot triar un dels dos poemes.

7.1. El pit-roig i l'esquirol

a) Activació de coneixements previs

Activitat 1. Abans de llegir farem observar la il·lustració dels dos animals i farem preguntes amb l'objectiu d'activar els coneixements previs que tenen els alumnes sobre aquests animals i convidar a extreure informació a partir de l'observació de les imatges:

- *Sabeu com es diuen aquests animals?*
- *Com explicaríeu a un nen o nena que no els ha vist mai com són?*

- *Us agraden?*
- *Què ens en dirà el poeta? (Desvetllar la motivació i crear expectatives per preparar una escolta activa.)*

b) Contacte oral amb el poema

Activitat 2. Es proposa l'audició de la versió musicada del pit-roig i l'escolta activa de la lectura en veu alta per part del docent del poema de l'esquirol, amb l'objectiu d'acostar els dos poemes a partir de l'oralitat i despertar l'interès per conèixer com els retrata el poeta.

Activitat 3. A continuació centrarem l'atenció en dos continguts rellevants que destaca el poeta: el cant del pit-roig i el desplaçament que fa l'esquirol.

- *Algú ha vist mai un pit-roig? Voleu escoltar com canta?*

<http://www.aguaita.cat/noticia/8939/video/espectacular/cant/pitroig/mig/pa/rc/natural/dels/ports>

- *Sabeu com es desplaça l'esquirol? (Saltant entre les branques dels arbres.)*

c) Conversa sobre els poemes

Objectiu: Descobrir què ens diu el poeta sobre els animals i com ens ho diu.

Activitat 4. Proponem que els alumnes llegeixin els poemes en veu baixa (si cal, a 1r els llegeix l'ensenyant en veu alta). A continuació ens assurem que han entès el poema i aclarim el lèxic que pot resultar difícils.

Preguntes de comprensió:

- *Què fa el pit-roig?*
- *I l'esquirol?*
- *On són?*

Treball lèxic: guimba (anar saltant, ballant i corrent, alegrement), timó (dispositiu darrere d'una nau que transmet moviment de gir), nau (antic vaixell).

Activitat 5. Els farem observar la il·lustració de la doble pàgina amb els dos poemes. Els preguntarem:

- *En quin arbre són els dos animals? (Fer-los observar que són al mateix arbre i que en el text dels poemes són arbres diferents: un cirerer i un roure.)*

Activitat 6. Tornar a escoltar els dos poemes recitats o llegits en veu alta perquè descobreixin la diferència de ritme. S'han d'adonar que el ritme del poema sobre l'esquirol és més ràpid que el del pit-roig. Mirant els poemes escrits, han d'observar que la diferència té a veure amb la llargària dels versos i amb les accions dels dos animals.

Animal: esquirol Ritme ràpid	Accions: salta, guimba, pren el sol, escolta, vola	Versos: curts
Animal: El pit-roig		Versos: més llargs

Ritme més lent	Accions: Canta	
----------------	----------------	--

d) La màgia del poeta

Activitat 7. Descobrir què tria el poeta del pit-roig i de l'esquirol i comparar com ho diu ell amb la informació sobre l'aspecte triat d'aquests animals. Cada alumne té la taula, sense les respostes de la segona columna al seu quadern d'activitats. Entre tot el grup s'han de respondre les preguntes i cada alumne completa la seva taula. A primer curs, si calgués, l'ensenyant pot escriure les respostes a la pissarra.

	Què tria el poeta?	Com ho diu?	Com presenten aquest aspecte en la descripció de l'animal?
Poema: «El pit-roig» [ocell]	Què fa?	Tic-tic-tic	El seu cant és variat.
	On és?	Dalt d'un cirerer florit.	Viu als boscos humits. També se'l pot veure pels horts i pels parcs i jardins de les ciutats.
	La taca de color del pit amb què la relaciona? [amb el color de les cireres]	Té una cirereta al pit.	Amb una gran taca vermellova ataronjada que li omple la cara i part del pit.
El poeta diu que el pit-roig té una cirereta al pit perquè la taca de l'ocell és del color de les cireres. Juga amb la llengua a partir de la semblança (el color). Podria dir «té una taca del color de les cireres», «té una taca vermella com les cireres», però prefereix estalviar paraules i ens ofereix una relació entre la taca i el fruit de l'arbre.			

	Què tria el poeta?	Com ho diu?	Com presenten aquest aspecte en la descripció de l'animal?
Poema: «L'Esquirol»	Què fa?	Salta, guimba	Els esquirols són uns autèntics acròbates. Per a un esquirol, les branques dels arbres són camins en l'aire.
	Com es mou? Amb què relaciona la cua de l'animal? [amb el timó]	Amb la cua de timó	Té una cua molt peluda que li serveix per mantenir l'equilibri.

El poeta, per dir que la cua de l'esquirol li serveix per mantenir l'equilibri, tria «amb la cua de timó», perquè el timó serveix per dirigir la nau (recordar el lèxic treballat).

Part d'aquesta activitat té suport al quadern de l'alumne, activitat 2 i 3.

e) Després de la lectura (activitats d'ampliació)

Activitat 8. Per parelles: dibuixar el pit-roig en un cirerer i l'esquirol en un roure. Es poden buscar imatges del roure: http://www.xtec.cat/~fturmo/d108/arbres/album_roure.htm

Activitat 9. Individualment es pot proposar fer un punt de lectura amb el dibuix de l'animal i el text del poema. Es deixa triar l'animal.

7.2. El rossinyol

a) Activació de coneixements previs

Activitat 1. Abans de llegir farem observar la il·lustració de l'ocell i farem preguntes amb l'objectiu d'activar els coneixements:

- *Què sabeu d'aquest ocell?*
- *L'heu sentit cantar?*

b) Contacte oral amb el poema

Activitat 2. Escolta activa de la lectura en veu alta del poema
Objectiu: acostar el poema a partir de l'oralitat.

El docent llegeix en veu alta el poema i fa les preguntes següents:

- *Us ha agradat el poema?*
- *Al poeta li agrada el cant d'aquest ocell?*

Escoltem-lo! En aquest enllaç els alumnes podran sentir el cant del rossinyol:
<https://www.youtube.com/watch?v=J1CJlloUDg8>

El docent torna a llegir el poema en veu alta i demana als alumnes que es fixin en els signes de puntuació de darrere de cada vers, que distingeixin les pauses de la coma i el punt, el canvi de to després dels signes d'exclamació i d'interrogació i la manca de pausa si no hi ha cap signe darrere el vers. L'ensenyant pot anar llegint les estrofes i després de cadascuna convida un grup d'alumnes que repeteixin la lectura. S'ha d'evitar que s'aturin darrere de cada vers. S'ajuda perquè relacionin la lectura amb el ritme treballat en els dos poemes anteriors. Es pot preguntar en quina estrofa el ritme és més ràpid.

c) Conversa sobre el poema

Activitat 3. Objectiu: descobrir de quines característiques de l'ocell parla el poema.

Es fan preguntes per guiar la conversa. Per exemple:

- *Com descobrim que al poeta li agrada el cant del rossinyol?*
- *Quan l'escolta?*
- *Què passa quan comença a cantar? Què fa l'aire? I el sol i la lluna?*
- *Quins poders té el seu cant? [Fa aturar l'aire i comunicar-se, fent-se l'ullet el sol i la lluna.]*
- *Creieu que per això es parla de «màgic concert»?*

d) La màgia del poeta

Objectiu: descobrir què tria el poeta del rossinyol i comparar com ho diu ell. Donar informació objectiva de l'animal sobre els aspectes seleccionats pel poeta.

Activitat 4. Completar amb una conversa guiada el quadre següent:

	Quin tria el poeta?	Com ho diu?	Com es presenten aquests aspectes en la descripció d'animal?
Poema: El rossinyol [ocell]	Quan canta l'ocell?	L'escolto de dia. L'escolto de nit.	Canta tant de dia com de nit.
	La bellesa del seu cant.	Quin cant més bonic!	El cant és molt musical.
	Amb què ho relaciona? [amb el so d'instruments musicals]	So de violí, de tenora i flauta	
Tornar a escoltar el cant del rossinyol, preguntar si han observat diferents sons o si han observat variacions. El poeta es pregunta si té una orquestra amagada al pit, perquè l'ocell canta amb diferents tons. Relaciona els sons del cant amb els d'instruments musicals.			

e) Després de la lectura

Activitat 5. Treball en petit grup. Observar la il·lustració del poema i escriure el nom dels instruments que ha dibuixat la il·lustradora. Distribuir-los en els grups d'una orquestra. Aquesta activitat es pot fer a l'àrea de música i es podria aprofitar per relacionar instruments i sons. També es pot encetar una conversa sobre els poders «màgics» de la música.

- *Què passa quan escolten una peça musical que els agrada molt?*

Activitat 6. Al final del poema llegim: «El sol i la lluna / es piquen l'ullet», el poeta fa actuar els astres com si fossin humans, els personifica, com farà amb alguns animals en altres poemes (la tortuga no és poruga, la girafa berena pa amb xocolata, l'escorpí és un mal veí).

Quadern de l'alumne: activitat complementària, activitat 4.

7.3. La merla

a) Activació de coneixements previs

Activitat 1. Abans de llegir farem observar la il·lustració de l'ocell i farem preguntes amb l'objectiu d'activar els coneixements:

- *Què sabeu d'aquest ocell?*
- *L'heu vist en algun jardí i heu sentit el seu cant?*

b) Contacte oral amb el poema

Activitat 2. Escoltar la versió musicada del poema i després els alumnes el cantaran.

Objectiu: acostar el poema a partir de l'oralitat.

Audició de la versió musicada

<http://www.musicadepoetes.cat/titol?autor=745&titol=2207>

c) Conversa sobre el poema

Objectiu: anar descobrint què ens diu el poema sobre la merla.

Activitat 3. Fer preguntes per comprovar la comprensió del poema:

- *On viu la merla del poema?*
- *A quina hora desperta el poeta?*
- *Com el desperta?*
- *Com sabem que el cant d'aquest ocell agrada al poeta?*

Activitat 4. Lectura del poema en veu alta, demanar que parin atenció al final dels versos per descobrir quins sonen igual. Es fa una relació de les paraules que rimen.

d) La màgia del poeta

Objectiu: descobrir què tria el poeta de les característiques de la merla i explorar com ho expressa. Donar informació objectiva de l'animal sobre els aspectes seleccionats pel poeta.

Activitat 5. Amb una conversa guiada el docent compartirà amb els alumnes la informació del quadre següent:

Poema: «La merla»	Quins aspectes tria el poeta?	Com ho diu?	Com presenten aquests aspectes en la descripció de l'animal?
	On viu i quina relació té amb ell.	Que ara viu al meu jardí/ Em desperta al matí	Se la pot veure pels jardins de les ciutats.
	El cant.	El txinc-txouc d'una merla Un bell cant	El seu cant és molt peculiar i apreciat pels humans.
	Amb què relaciona el cant de la merla? [amb el so d'un instrument musical]	Amb la seva flauta dolça	
El poeta imita el cant de l'ocell, com feia amb el pit-roig, i el relaciona amb so de la flauta dolça. En aquest poema, l'ocell té una relació amb el poeta: el desperta cada matí.			

e) Després de la lectura

Activitat 6. Escoltar el cant de la merla que trobareu en l'enllaç següent:

<https://www.youtube.com/watch?v=jE4EwKKBbWE>

A continuació podem jugar a imitar-lo a partir de l'onomatopeia del poema «txinc-txouc». Es pot comparar amb el so de la flauta dolça.

Activitat 7. Lectura expressiva. Llegir en veu alta el poema, tenint en compte el ritme (signes de puntuació al final dels versos) per evitar «cantarelles». La primera estrofa té un ritme més ràpid que la segona.

7.4. La mallerenga blava

a) Activació de coneixements previs

Abans de llegir farem observar la il·lustració de l'ocell, farem observar als alumnes el color de les plomes, ja que el poeta ha triat aquest tret de l'ocell per establir comparacions. (**Activitat 1**)

b) Contacte oral amb el poema

Objectiu: acostar el poema a partir de l'oralitat.

Audició de la versió musicada:

<http://www.musicadepoetes.cat/titol?autor=745&titol=2204>

Activitat 2. Escoltar la versió musicada del poema i després els alumnes el cantaran.

c) Conversa sobre el poema

Objectiu: anar descobrint què ens diu el poema sobre la mallerenga blava.

Activitat 3. Fer preguntes per comprovar la comprensió del poema:

- *Com és el vol d'aquest ocell?*
- *Ho imitem amb els braços?*
- *Quina imatge li recorda al poeta el vol de l'ocell?*
- *De quins colors té les plomes, la mallerenga?*
- *Què voldria saber el poeta sobre el vol de la mallerenga?*

Activitat 4. Lectura del poema en veu alta. Abans de llegir demanarem als alumnes que parin atenció al final dels versos per descobrir quins sonen igual. Escriurem les paraules a la pissarra i marcarem amb diversos colors els finals coincidents. Demanarem als alumnes, primer tots junts, que llegeixin les paraules que acaben igual, després convidarem que ho facin individualment.

Amb aquesta activitat els prepararem per fer una bona lectura en veu alta i descobriren les rimes del poema.

d) La màgia del poeta.

Descobrir què tria el poeta de la mallerenga blava i esbrinar amb què ho compara. Donar informació objectiva de l'animal sobre els aspectes seleccionats pel poeta.

Activitat 5.

Poema «La mallerenga blava»	Quins aspectes tria el poeta?	Com ho diu?	Com presenten aquests aspectes en la descripció de l'animal?
	<p>Com es mou entre les branques.</p> <p>Amb què relaciona el vol? [amb el moviment de les ones del mar]</p> <p>Els color d'ales, cua i cap.</p> <p>Canvia el nom del cap i cos per peces de roba.</p>	<p>Amb un vol tan ondulant</p> <p>Recordes el mar, l'onatge i un vaixell que hi va jugant.</p> <p>D'intens color blau marí.</p> <p>Amb capa, cua i capell</p>	<p>Li agrada penjar-se de les branques en postures acrobàtiques. Quan vola ho fa de manera ondulada.</p> <p>Té les ales, la cua i la part superior del cap de color blavós.</p>
<p>Us heu fixat que les ones fan un moviment ondulant? La forma de moure's de l'ocell li recorda aquest moviment al poeta, quan sentim o llegim el poema, podem imaginar com es mou l'ocell.</p> <p>Amb el canvi de parts de l'ocell per peces de roba que es posen les persones sobre el cos i al cap, el poeta personifica l'ocell. Recordeu que al poema sobre el rossinyol personificava el sol i la lluna.</p>			

e) Després de la lectura

Activitat 6. Treballar analogies a partir dels poemes llegits:

El cant del rossinyol em recorda-----

Els salts de l'esquirol em recorden-----

La taca rogenca del pit-roig és com -----

Activitat 7. El poema acaba amb una pregunta:

Em pots dir el teu destí?

Podem preguntar als alumnes a quin destí els agradaria que arribés la mallerenga blava?

Activitat de síntesi al quadern de l'alumne. Activitat 5

7.5. La cuereta

a) Activitats d'activació de coneixements previs

Activitat 1. Abans de llegir preguntarem als alumnes si s'han fixat mai com caminen els ocells:

- *Què fan els pardals?*
- *I els coloms?*

També es pot demanar si algú voldria caminar com ho fan ells.

b) Contacte oral amb el poema

Escolta del poema recitat per l'ensenyant.

Activitat 2. Objectiu: acostar el poema a partir de l'oralitat.

Es pot preguntar:

- *Us ha agradat el poema?*
- *Us ha sorprès el començament «ocell balanci»?*

Si no saben el significat de la paraula, la podem explicar. Mostrar una imatge i provar de fer el moviment del balanci.

c) Conversa sobre els poemes

Objectiu: anar descobrint què ens diu el poema sobre la cuereta.

Activitat 3. Fer preguntes per comprovar la comprensió del poema:

- *Què ha cridat l'atenció d'aquest ocell al poeta?* [La forma de caminar.]

Aturar-se en les paraules amb què retrata l'ocell: fràgil, elegant; i la seva forma de caminar: lleuger i flotant.

Si imitem els passos de l'ocell, ho hem de fer de puntetes o picant fort amb els talons? Amb aquesta pregunta els farem adonar què ens vol transmetre el poeta.

Activitat 4. En aquest poema potser hi ha paraules que els alumnes de cicle inicial no coneixen. A l'activitat 2 hem aclarit la paraula *balanci*. Ara haurem d'assegurar-nos que tothom coneix el significat del mot *batuta*.

d) La màgia del poeta. Descobrir què tria el poeta de la cuereta i comparar com ho diu.

Donar informació objectiva de l'animal sobre els aspectes seleccionats pel poeta.

Activitat 5.

Poema: «La cuereta»	Quins aspectes tria el poeta?	Com ho diu?	Com presenten aquests aspectes en la descripció de l'animal?
	<p>La manera com camina.</p> <p>Amb què relaciona el moviment de la cua, quan camina? [amb el de la batuta d'un director d'orquestra o de coral]</p>	<p>Camines lleuger, camines flotant Bellugant la cua.</p> <p>-com una batuta que marca el compàs-</p>	<p>Camina amb rapidesa movent el cap i la cua de manera molt elegant.</p> <p>Ocell que fa uns 18 cm de llargada, de llarga cua.</p>
<p>El poeta compara el moviment de la cua de l'ocell quan camina amb el de la batuta del director de coral o d'orquestra, perquè la cua i la batuta marquen el ritme. Es pot visionar el moviment d'un director dirigint una orquestra.</p>			

e) Després de la lectura

Activitat 6. Treballar comparació.

Comparar maneres de caminar d'alguns animals:

Camina lleuger com una----- [cuereta]

Camina a poc a poc com una-----[tortuga]

Camina ràpid com un -----[cérvol]

Activitat 7. Fem de poetes. Proposem que els alumnes escriguin un poema sobre la cuereta. Aquesta activitat es pot fer en petit grup. Han d'emplenar els buits d'un acròstic (les lletres que ocupen el primer lloc en cada vers formen un mot si es llegeixen verticalment).

Camines amb -----

Un -----refinat

Elegant és -----

Rítmica -----cua

Ensenya a -----

Tens gràcia-----

Alegres ----- i camps

Les paraules per completar els versos, que es poden copiar en cartolines, són: rapidesa, moviment, el teu pas, la teva, balancejar, dansarina, camins.

Activitat de reflexió sobre el llenguatge poètic. Activitat 7 del quadern de l'alumne

7.6. El reietó

a) Activitats d'activació de coneixements previs

Abans de llegir farem observar la il·lustració de l'ocell i farem preguntes amb l'objectiu d'activar els coneixements previs (**activitat 1**):

- *Sabeu com és un reietó? N'heu vist mai cap?*

Es pot mostrar el dibuix del llom del llibre.

Escriurem el títol a la pissarra i farem adonar que el nom d'aquest ocell és el diminutiu de rei: rei-etó.

Informarem els alumnes que el reietó és l'ocell més petit d'Europa.

- *Sembla que porta una corona, quina relació deu tenir amb el nom de l'ocell?*

Farem observar la il·lustració amb la intenció que facin inferències (**activitat 2**):

- *Què està fent?*
- *Què porta a la boca?*
- *Per a qui deu ser?*

Després de llegir el poema comprovarem si el que els alumnes han dit es correspon amb el que diu el poeta.

b) Escoltar del poema recitat per l'ensenyant.

Activitat 3. Objectiu: acostar el poema a partir de l'oralitat.

c) Conversa sobre el poema

Objectiu: assegurar la comprensió del poema.

Activitat 4. Demanar als alumnes que ens expliquin amb les seves paraules què fa l'ocell. Comprovem si el que havíem deduït abans de llegir observant la il·lustració, es correspon amb el que ens ha dit el poeta.

Aclarirem el significat de la paraula *ginebró*: fruit del ginebre (arbret o arbust de fulles lineals).

d) **La màgia del poeta.** El docent pot fer les preguntes següents (**Activitat 5**):

- *Què ha cridat l'atenció d'aquest ocell al poeta? [L'acció de cantar i el regal a l'estimada.]*

e) Després de la lectura

Proposem, per acabar, llegir el poema en veu alta. Posarem atenció en el ritme (repetició de paraules, rima consonant). Aquests recursos faciliten la memorització. Perquè els alumnes s'adonin del recurs que ha utilitzat el poeta, farem copiar el poema i marcar els mots que es repeteixen amb diferents colors. També podem proposar posar esment a les rimes (**activitat 6**).

7.7. La cigala

a) Abans de llegir farem preguntes amb l'objectiu d'activar els coneixements (**activitat 1**):

- *Heu sentit a l'estiu el cant de les cigales?*

b) Audició de la versió musicada

Objectiu: acostar el poema a partir de l'oralitat.

<http://www.musicadepoetes.cat/titol?autor=745&titol=2209>

Activitat 2. Escoltar la versió musicada del poema i després els alumnes el cantaran.

c) Conversa sobre el poema

Objectiu: anar descobrint què ens diu sobre la cigala i com ens ho diu. **Activitat 3.**

- Us ha agradat el poema?
- A quina estació de l'any viu la cigala?
- Com és el cant de la cigala?

Escriurem a la pissarra el nom del cant de la cigala: zumzeig. El llegirem unes quantes vegades posant èmfasi en les sonores, per assegurar una bona producció d'aquest so.

Activitat 4. Llegir el poema en veu alta. Una part del grup llegeix el primer i segon vers, l'altra part el tercer i el quart.

d) La màgia dels poetes

Es proposa partir de dos poemes breus sobre l'animal i anar descobrint que trien el mateix aspecte (el cant), però el presenten de manera diferent. **Activitat 5.**

Dos poemes: «La cigala»	Quins aspectes trien els poetes?	Com ens ho diuen?	Com presenten aquests aspectes en la descripció de l'animal?
El zumzeig de la cigala, Zic-zic, zigaziu, ziu, ziu, cridaner, repetitiu, ens recorda que és l'estiu. Ramon Besora	Com és el cant? Quan canta?	cridaner, repetitiu, El zumzeig de la cigala, Zic-zic, zigaziu, ziu, ziu, [el cant] ens recorda que és l'estiu.	La cigala té un cicle de vida particular, la larva viu enterrada i comença a sortir a l'estiu. El seu cant és estrident.
Diu la cigala al marit: -Voldria fer migdiada, i no puc, amb el teu crit. Josep Carner	Qui canta? Com molesta el seu cant?	Diu la cigala al marit: -Voldria fer migdiada, i no puc, amb el teu crit.	Els mascles de les cigales emeten un so estrident, molest.
<p>Els dos poetes trien parlar del zumzeig (so) de la cigala, coincideixen que el so és molest, però ens ho diuen de manera diferent. Com ho fa Besora? [Tria dues paraules: cridaner, repetitiu.] Com ho fa Carner? [Presenta una escena, on la femella es queixa al mascle que no la deixa descansar amb el seu crit.]</p> <p>Quin aspecte diferent de la cigala tria cada poeta? Es pot preguntar: quin poeta fa parlar l'animal com si fos una persona? Quin poeta imita el so amb una onomatopeia? Quin poeta relaciona el cant de la cigala amb l'estiu? Quin poeta relaciona el so de la cigala amb els mascles?</p>			

e) Després de la lectura

Activitat 6. Escriure un poema sobre la cigala, de dos versos ordenant i distribuint les paraules següents: cigala, deixa, migdiada, fer, aquest, cant, de, la, no.

Es pot fer amb parelles.

[Aquest cant de la cigala / no deixa fer migdiada]

Activitat 7. Triar un dels poemes, aprendre'l de memòria i recitar-lo als infants d'educació infantil.

Instruccions:

- *s'ha de dir amb veu clara,*
- *sense córrer,*
- *cal aturar-se a les comes, als punts,*
- *s'ha de donar vida al que es diu**

* L'onomatopeia del poema de Besora (repetir-la en veu més alta) ens diu que el cant és cridaner. El to del poema de Carner ha de variar quan parla la cigala perquè està enfadada.

Activitat complementària. Ara sentirem el cant de la cigala i recordarem l'estació de l'any en què viuen les cigales i per què canten els mascles (activitat 8).

Visionar el vídeo: «Coneixem la cigala, un insecte cantarí»:

<https://www.youtube.com/watch?v=cK3dn9hrqnA> [Consulta: 25/04/21]

7.8. El cérvol

Abans de llegir farem observar la coberta del llibre i farem les preguntes següents **(activitat 1)**:

- *A més d'ocells, hi ha un altre animal, quin creieu que és?* [Un cérvol]
- *Hi ha alguna cosa del seu aspecte que us crida l'atenció?*

L'objectiu d'aquesta activitat és doble: que els alumnes activin coneixements previs sobre el cérvol i que focalitzin l'atenció en la part de cos més característica d'aquest animal, les banyes.

a) Audició de la versió musicada

Objectiu: acostar el poema a partir de l'oralitat.

<http://www.musicadepoetes.cat/titol?autor=745&titol=2208> [Consulta: 25/03/21]

Activitat 2. Escoltar la versió musicada del poema i després els alumnes la cantaran.

Objectiu: acostar el poema a partir de l'oralitat.

- *Us heu imaginat un cérvol corrent, mentre escoltàveu el poema?*
- *Us ha cridat l'atenció el vers: «cada any li creixen branques al cap»?*

b) Conversa sobre el poema

Objectiu: assegurar la comprensió del contingut del poema. Anar descobrint què destaca el poeta sobre aquest animal.



Activitat 3.

Demanem a l'alumnat que contesti oralment les preguntes següents:

- *Quins aspectes del cérvol han cridat l'atenció al poeta?* [La rapidesa amb què es desplaça.]
- *Amb quines paraules ens diu que es desplaça ràpidament?* [bon corredor, veloç]
- *Us ha cridat l'atenció el vers: «cada any li creixen branques al cap»?*

c) La màgia del poeta

Descobrir què tria el poeta del cérvol i comparar com ho diu. Es poden projectar les dues imatges del quadre perquè els alumnes observin que el poeta ha fet la comparació a partir de la forma. També es dona informació objectiva de l'animal sobre els aspectes seleccionats pel poeta (**activitat 4**).

Poema: «El cérvol»	Quins aspectes tria el poeta?	Com ho diu?	Com presenten aquests aspectes en la descripció de l'animal?
	<p>La renovació de les banyes.</p> 	<p>«Cada any li creixen branques al cap»</p> 	<p>El mascle té unes grans banyes ramificades que renova cada any durant la primavera.</p>
<p>El poeta relaciona el canvi de banyes del cérvol amb el creixement de branques d'un arbre. Observeu les dues imatges. En què creieu que es fixa? [en la forma]</p>			

Activitat 5. Relacionar el temps de renovació de les banyes amb la il·lustració del poema:

- *Per què us sembla que la il·lustradora ha dibuixat flors a les branques (banyes) del cérvol? [Perquè renova les banyes a la primavera, quan els arbres floreixen.]*

d) Després de la lectura

Activitat 6. Activitat en petit grup. Passar el text del cérvol a cal·ligrama (tipus de poema visual). Es pot utilitzar la disposició de les paraules per representar el contingut del poema. Podem dibuixar la figura d'un cérvol i distribuir els versos al voltant d'aquesta figura. Us podeu inspirar en mostres de cal·ligrames de Salvat-Papasseit.

7.9. L'eriçó

a) Abans de llegir farem preguntes amb l'objectiu d'activar els coneixements (**activitat 1**):

- *Heu vist mai un eriçó?*
- *Com és?*

b) Audició de la versió musicada

Objectiu: acostar el poema a partir de l'oralitat.

<http://www.musicadepoetes.cat/titol?autor=745&titol=2205> [Consulta: 25/03/21]

Activitat 2. Escoltar la versió musicada del poema i després els alumnes la cantaran.

- *Us ha agradat el que explica de l'eriçó?*

c) Conversa sobre el poema

Objectiu: anar descobrint què ens diu sobre l'eriçó i com ens ho diu.

Activitat 3

- *Què ha triat el poeta d'aquest animal?*
- *Ens diu alguna cosa del color de la seva pell?*
- *Si a la nit, l'eriçó surt a menjar, què deu fer durant el dia?*
- *Creieu que l'eriçó dorm en un llit? Què fa l'eriçó quan té por? I vosaltres, què feu? Us amagueu?*

d) **La màgia del poeta.** Descobrir què tria el poeta de l'eriçó i comparar com ho diu.

Donar informació objectiva de l'animal sobre els aspectes seleccionats pel poeta.

Activitat 4

Poema «L'eriçó»	Quins aspectes tria el poeta?	De quina manera els presenta? Com ho diu?	Com presenten aquests aspectes en la descripció de l'animal?
	Quan surt a buscar menjar?	Al capvespre, a la nit, l'eriçó surt del llit.	Surt a la nit a la recerca d'aliment. De dia descansa amagat sota fulles, pedres.
	Què busca per menjar?	Busca cucs, ratolins, grills, llimacs i els insectes	S'alimenta d'insectes, cucs de terra, sargantanes, granotes, ratolins, ocells i també de fruits.

	Què fa quan té por?	es caragola i rodola, i rodola, i rodola	S'enrotlla fent una bola quan és atacat pels enemics.
	De quina manera rodola?	com si fos una bola.	

Mira la imatge d'un eriçó enrotllat. El poeta compara el cos de l'animal quan rodola amb una bola. En què creus que es fixa? [en la forma]. Mira com és l'eriçó quan no està enrotllat.



<http://www.xtec.cat/~fturmo/d108/mamifers/erico.htm> [Consulta: 25/03/21]

Activitat 5. Descobrir la personificació del poema. Pistes: es refereix al que fa l'eriçó quan es lleva [surt del llit (moble on dormim les persones)]

e) Després de la lectura

Activitat 6. Lectura en veu alta.

Abans de la lectura, recordar el que s'ha treballat del ritme als dos primers poemes. En aquest poema els versos són curts, té un ritme força ràpid a la 1a estrofa i més ràpid a la segona, perquè hi ha menys signes de puntuació al final dels versos i hi ha la repetició del mot rodola. També es pot treballar la diferència de to de les dues estrofes, a la primera s'han d'imaginar que expliquen coses sobre l'animal, a la segona s'han d'imaginar que tenen por.

7.10. El cucut

a) Abans d'escoltar el poema farem preguntes als alumnes per activar els coneixements previs (**activitat 1**):

- *Algú ha sentit cantar algun cucut?*
- *Sabeu alguna cosa d'aquest ocell?*
- *El seu cant es pot relacionar amb els rellotges de cucut?*

<https://www.youtube.com/watch?v=qyDFAlyTNyc> [Consulta: 25/03/21]

b) Escolta del poema recitat per l'ensenyant.
Objectiu: acostar el poema a partir de l'oralitat.

Activitat 2. Els alumnes imiten el cant del cucut.

c) Conversa sobre el poema

Objectiu: anar descobrint què ens diu sobre el cucut i com ens ho diu.

Activitat 3

- Què ha cridat l'atenció al poeta d'aquest ocell? [Que no fa niu per a pondre els ous.]

Aturar-se en les paraules amb què retrata l'ocell: més viu [llest].

d) La màgia del poeta.

Activitat 4. Descobrir què tria el poeta del cucut i comparar com ho diu el poeta. Donar informació objectiva de l'animal sobre els aspectes seleccionats pel poeta.

Poema «El cucut»	Quins aspectes tria el poeta?	De quina manera els presenta? Com ho diu?	Com presenten aquests aspectes en la descripció de l'animal?
	Que pon els ous en nius d'altres ocells. Què fa ell quan altres ocells incuben els ous i tenen cura dels ocellets?	Ja que a mi no em cal fer el niu De segur que heu sentit dir cu-cut, cu-cut, que uns altres el fan per mi. Cu-cut, cu-cut! Mentre jo, amb cant festiu cu-cut, cut, a tots alegre l'estiu.	La femella pon un o uns quants ous en el niu de garses, de corbs o de cornelles. Els ous són incubats pels pares adoptius. Un cop neixen conviuen perfectament amb els pollets propis del niu.
	El poeta repeteix el cant del cucut, amb l'onomatopeia, darrere de cada vers. Per què ho deu fer? [Per insistir que es dedica a cantar, mentre altres ocells fan la feina d'incubar els seus ous.]		

Activitat 5. El comportament del cucut pot ser el punt de partida per treballar les actituds ètiques, concretament la d'aprofitar-se dels altres perquè facin coses per tu. Es pot encetar una conversa demanant que diguin situacions en què algú faci la feina d'un altre.

e) Després de la lectura

Activitat 6. Fer la careta del cucut i una altra d'una garsa, corb i cornella (ocells que incuben els ous del cucut i els alimenten fins que emprenen el vol).

Assajar l'escenificació del poema (una part del grup fa de cucut, la resta de garses, corbs i cornelles). Es posen drets els que duen careta de cucut, una part recita el vers i l'altra va repetint el cant darrere de cada vers recitat. Quan es llegeix el vers «uns altres el fan per mi», s'aixequen els que duen caretes dels altres ocells i aixequen una pancarta amb nius i ous d'ocell.

7.11. L'escorpí

a) Abans d'escoltar el poema, parlarem sobre què saben d'aquest animal, amb l'objectiu d'activar els coneixements previs. (**activitat 1**)

- *Aquest animal vola i canta o s'arrossega per terra?*
- *Què en sabeu?*
- *Algú sap què li pot passar si et pica?*

b) Escolta del poema recitat per l'ensenyant (**activitat 2**).

Objectiu: acostar el poema a partir de l'oralitat.

- *Us ha agradat el poema?*
- *Us fan por els escorpins?*

c) Conversa sobre el poema

Objectiu: anar descobrint què ens diu el poeta sobre l'escorpí i com ens ho diu. Assegurar la comprensió del contingut del poema.

Activitat 3.

- *Què ha cridat l'atenció d'aquest animal al poeta? [La forma i el perill per als humans?]*

Aturar-se en les paraules amb què el poeta descriu l'animal: mal veí, malcarat, vell soldat.

- *Per què vol l'escorpí lluny de la seva vora?*
- *Com retrata el seu físic? [Diu que té les potes llargues i les espatlles curtes.]*

d) La màgia del poeta

Descobrir què tria el poeta de l'escorpí i comparar com ho diu. Donar informació objectiva de l'animal sobre els aspectes seleccionats pel poeta. **Activitat 4**

Poema «L'escorpí»	Quins aspectes tria el poeta?	De quina manera els presenta? Com ho diu?	Com presenten aquests aspectes en la descripció de l'animal?
Aràcnid	<p>L'efecte de la picada</p> <p>La forma del cos</p> <p>La relació del poeta amb l'animal</p>	<p>a qui toques fas dormir</p> <p>Potes llargues, curt d'espatlles.</p> <p>no et vull veure, fuig d'aquí.</p>	<p>La picada de l'escorpí és molt dolorosa i provoca una forta inflamació.</p> <p>Té quatre parells de potes.</p> <p>La cua és més llarga que el cos i al final hi té un agulló amb el qual pica i injecta el verí.</p>
<p>El poeta vol l'escorpí ben lluny d'ell. Com ens ho diu? Repeteix «mal veí» i li diu que se'n vagi (fuig d'aquí). Per què li diu «vell soldat»? Perquè ataca amb l'agulló de la cua i fa mal.</p>			

e) Després de la lectura

Activitat 5. Es proposa que els alumnes s'apreguin el poema de memòria i preparin una recitació. Treballar el ritme.

Per donar vida al poema, s'han de sentir enfadats. Poden imaginar que els ha picat un escorpí en un peu, els va fer molt de mal.

7.12. La tortuga

a) Abans d'escoltar el poema preguntem als alumnes què saben d'aquest animal. Quines característiques el defineixen. **Activitat 1**

b) Escolta del poema recitat per l'ensenyant (**activitat 2**).
Objectiu: acostar el poema a partir de l'oralitat.

c) Conversa sobre el poema
Objectiu: anar descobrint què ens diu sobre la tortuga i com ens ho diu.

Activitat 3

- Què ha cridat l'atenció d'aquest animal al poeta? [Que es desplaça molt a poc a poc].
- La tortuga és lenta desplaçant-se perquè té por? [No és poruga].

Aturar-se i explicar el significat:

- en la locució «fer el badoc» [encantar-se, tenir l'atenció distreta],

- en el mot armadura [conjunt de peces de ferro adaptades al cos per protegir-lo; es pot ensenyar foto],
- en el mot esclots [calçat amb sola gruixuda de fusta o suro].

Per què es mou tan a poc a poc? [Pel pes de la closca i perquè no porta sabates.]

d) La màgia del poeta

Descobrir què tria el poeta de la tortuga i comparar com ho diu. Donar informació objectiva de l'animal sobre els aspectes seleccionats pel poeta. **Activitat 4**

Poema «La tortuga»	Quins aspectes tria?	Com ho diu?	Com presenten aquests aspectes en la descripció de l'animal?
Rèptil	<p>Com es desplaça</p> <p>Què li recobreix el cos</p>	<p>Es belluga a poc a poc</p> <p>Porta armadura</p>	<p>La tortuga mediterrània té una closca òssia d'uns 20 cm de llargada amb plaques còrnies; per davant treu el cap i les potes anteriors, mentre que pel darrere treu les potes posteriors i la cua.</p> <p>Pot arribar a viure cent anys, si bé la majoria viuen molts menys anys.</p>
<p>El poeta substitueix la paraula <i>closca</i> de la tortuga per «armadura». Per fer el canvi té en compte que l'armadura protegeix el cos humà tal com la closca ho fa amb el de la tortuga. Personifica l'animal a partir de les paraules «poruga», «armadura» i d'expressió «fa el badoc».</p>			

Activitat 5. La il·lustradora personifica la tortuga. Descobreix amb quines peces de roba ho fa. [El barret, el «buf» o mocador de coll.]

e) Després de la lectura. **Activitat 6.** Comparar dos poemes que parlen del mateix animal.

Dos poemes:	Quins aspectes trien?	Com ens ho diuen?
La tortuga Jo sóc la tortuga: em diuen poruga perquè sempre he dut, en joia i en pena, aquest gran escut damunt de l'esquena. Josep Carner	Què porta a l'esquena?	Aquest gran escut
La tortuga, que és tan lenta, sempre arreu arriba tard. Mes no pensa a jubilar-se tot i que ja té cent anys. Joan Ramon Barat	Com es desplaça? Anys de vida	Que és tan lenta Ja té cent anys

- *En quin poema parla la tortuga?*
- *En quin poema es parla de la llarga vida de la tortuga?*

Quan el poeta fa parlar la tortuga la tracta com si fos una persona, **la personifica**.

Al quadern de l'alumne trobareu: activitat sobre el poema i reflexió sobre la rima (activitats 8, 9 i 10).

7.13. Com treballa el poeta en els retrats d'animals

Hem descobert que el poeta és un bon observador dels animals, tria algun aspecte i ens el presenta amb diferents jocs de paraules. Aquesta és una activitat de recopilació. Si es creu convenient es pot demanar als alumnes que completin aquest quadre col·lectivament.

Títol del poema	Què ha triat el poeta?	Com ho ha dit?	Com juga amb les paraules?
«El pit-roig»	Què fa? On és? Com és?	Tic-Tic-Tic canta dalt d'un cirerer florit té una cirereta al pit	Imita el so (onomatopeia) Canvia «taca» de l'ocell per «cirereta»; tenen en comú el color.
«L'esquirol»	Què fa? Com ho fa?	Salta, guimba Amb la cua de timó....	
«El rossinyol»	Quan canta l'ocell? La bellesa del seu cant	L'escolto de dia L'escolto de nit Quin cant més bonic!	El poeta es pregunta si té una orquestra amagada al pit, perquè l'ocell canta amb diferents tons. Relaciona els sons del cant amb els d'instruments musicals.
«La merla»	On viu? Quina relació té amb ell? El cant	Que ara viu al meu jardí Em desperta al matí El txinc-txouc d'una merla Un bell cant	Imita el so (onomatopeia). Relaciona el cant amb el so de la flauta dolça.
«La mallerenga blava»			
«La cuereta»			
«El reietó»			
«La cigala»			
«El cérvol»			
«L'eriçó»			

«El cucut»			
«L'escorpí»			
«La tortuga»			

7.14. Què hem après sobre els animals?

Amb aquesta activitat de recapitulació es vol posar èmfasi en el que hem après llegint els poemes dels animals. Informació objectiva que s'infereix de les paraules del poeta.

Títol del poema	Com és?	On viu?	Què fa?
«El pit-roig»	Ocell petit, té una gran taca vermella que li omple la cara i part del pit	Als boscos, als horts, parcs i jardins	Canta. El seu cant és variat
«L'esquirol»	Mamífer petit		És capaç de saltar de branca en branca i d'arbre en arbre. Té una cua molt peluda que li serveix per mantenir l'equilibri
«El rossinyol»	Ocell petit		Canta tant de dia com de nit. El seu cant és molt musical
«La merla»	Ocell	Als jardins de les ciutats	Se la pot veure pels jardins de les ciutats. El seu cant és molt apreciat pels humans
«La mallerenga blava»	Ocell. Té les ales, la cua i la part superior del cap de color blau		Li agrada penjar-se de les branques en postures acrobàtiques. Quan vola ho fa de manera ondulada

«La cuereta»	Ocell. Té una cua llarga		Camina amb rapidesa movent el cap i la cua de manera molt elegant
«El reietó»	Ocell		
«La cigala»	Insecte		La cigala té un cicle de vida particular, la larva viu enterrada i comença a sortir a l'estiu. El seu cant és estrident
«El cérvol»	Mamífer		El mascle té unes grans banyes ramificades que renova cada any durant la primavera
«L'eriçó»	Mamífer		
«El cucut»	Ocell		
«L'escorpí»	Aràcnid		
«La tortuga»	Rèptil		

7.15. Activitats complementàries

1. CREACIÓ D'UN POEMA SOBRE UN OCELL

En aquesta pàgina web trobareu un munt d'ocells amb una fitxa tècnica per triar sobre quin ocell volem escriure un poema.

<http://www.xtec.cat/~fturmo/d108/ocells/ocells.htm> [Consulta: 25/03/21]

Per exemple es podria triar l'oreneta perquè és un ocell molt conegut i fàcilment identificable.

<http://www.xtec.cat/~fturmo/d108/ocells/oreneta.htm> [Consulta: 25/03/21]

Per crear el poema es podria utilitzar el quadre de l'apartat «la màgia del poeta». Triar dos o tres aspectes que vulguem destacar, i experimentar diferents maneres de dir-ho, com hem observat que fa en Ramon Besora.

2. RELACIONEM CANTS D'ANIMALS

A classe de música es podria fer l'audició del cant dels ocells dels poemes que hem treballat. Farem observar les diferències (amb més variacions el del rossinyol).

Després, els fem escoltar el so de la flauta dolça i el relacionem amb el cant de la merla, i posteriorment el cant del rossinyol amb el violí, la tenora i la flauta.

També poden escoltar el cant de diferents ocells: corb marí, blauet, oreneta, oriol, i aprendre a distingir els sons més aguts dels més greus; els poden relacionar amb instruments musicals i inventar onomatopeies per imitar-los.

8. ACTIVITATS PER ACOMPANYAR LA LECTURA D'HISTÒRIES D'ANIMALS (POEMES NARRATIUS)

En aquests poemes també es parteix de les tres fases del procés lector: **contacte oral** amb els poemes (a partir de recitacions, lectures en veu alta o audició de versions musicades); **conversa** al voltant del poema per reconstruir-ne què ens explica (com que els poemes d'aquest apartat són breus narracions, es treballa les principals parts de la narració i es reforça el joc del poeta amb personificacions i onomatopeies); **activitats de creació** (visualitzar i representar/dramatitzar). Al final de l'apartat hi ha activitats de recapitulació.

8.1. La girafa

a) Abans de la lectura

Activitat 1. Motivació

Objectiu: creació d'expectatives.

- *Us agrada la girafa?*
- *Què haurà triat el poeta per retratar-la?*

Activitat 2. Audició de la versió musicada

Objectiu: acostar el poema a partir de l'oralitat.

- *Us ha fet gràcia imaginar la girafa menjant pa amb xocolata?*

Lèxic: moixó (ocell, especialment de mida petita).

b) Durant la lectura

Activitat 3. Lectura individual

Objectiu: llegir en veu baixa el poema i fixar-se en la il·lustració.

Activitat 4. Conversa sobre el poema

Objectiu: anar descobrint què ens explica sobre la girafa:

- *Quin aspecte de la girafa ha cridat l'atenció al poeta?*
- *Ens explica com són aquestes taques?*
- *En aquest poema ens retrata un animal o ens explica una història sobre l'animal?*
- *Us ha cridat l'atenció com explica l'origen de les taques del pelatge de la girafa?*
- *Amb quin animal conversa la girafa?*
- *Us sembla que el poeta fa broma, amb aquesta explicació?*

Activitat 5. Conversa sobre una figura retòrica

Objectiu: descobrir les personificacions.

- *Les girafes s'alimenten d'herbes i fulles. Per què la del poema menja pa amb xocolata, com les persones? [El poeta la humanitza. Recordar accions pròpies dels humans d'altres poemes.]*
- *Què tenen en comú les taques del pelatge i la xocolata? [El color. Relacionar amb l'analogia el color del pit-roig i la cirereta al pit].*

Activitat 6. Lectura de la imatge

Objectiu: descobrir mostres de personificació en la il·lustració del poema.

- *Quines peces de vestir dels humans porten la girafa i l'ocell de la il·lustració del poema? [Corbata i botes.]*

c) Després de la lectura

Activitat 7. Lectura en veu alta.

Objectiu: gaudir de la lectura compartida a diferents veus.

L'ensenyant fa de narrador, la meitat del grup de girafa i l'altre de moixó.

Activitat 8. Crear un nou poema.

Objectiu: inspirar-se en el poema per crear-ne un de nou.

Triar un altre animal amb taques, ratlles al seu pelatge. Inventar una història per explicar-ne l'origen. A tall d'exemple es pot relacionar les ratlles del tigre amb les reixes de la gàbia, d'on es va escapar.

8.2. La cadenera i la granota

a) Abans de la lectura

Activitat 1. Motivació

Objectiu: activació de coneixements previs.

- *Heu sentit cantar mai una cadenera? I una granota?*

La cadenera té un cant variat i melodiós, per això és un ocell apreciat pels ocellaires. Podeu escoltar el seu cant a: <https://www.youtube.com/watch?v=j-2TueN4vLE>⁴ [Consulta 25/03/21].

b) Durant la lectura

Activitat 2. Escolta activa de la lectura en veu alta de l'ensenyant.

Objectiu: acostar el poema a partir de l'oralitat.

Activitat 3. Conversa sobre el poema.

Objectiu: anar descobrint què ens diu el poema sobre aquests dos animals.

- *Per què està enfadada la cadenera?*
- *Què demana que faci la cadenera?*
- *Creieu que si la granota fes un so semblant al de la cadenera els ocellets podrien descansar?*

Treballar el lèxic: rauc, raucar, xic [una mica]. Preguntar què creuen que vol dir; el context ajuda a descobrir el sentit.

Activitat 4. Onomatopeies

Objectiu: gaudir amb les onomatopeies i practicar l'articulació de sons.

Per grups imitar amb onomatopeies els cants del pit-roig, la merla, la cigala i la granota [tic-tic-tic; txinc-txouc; zic-zic, zigaziu, ziu, ziu; croac, croac].

c) Després de la lectura

Activitat 5. Valorar hàbits i peculiaritats dels animals del poema.

Objectiu: establir connexions amb realitats quotidianes i situacions properes.

Relacionar rutines a l'hora d'anar a dormir. Protecció fills/acceptar rutines diferents.

Respectar i valorar diferents maneres de cantar.

Activitat 6. Visionar un vídeo.

Objectiu: conèixer un animal.

Veure el vídeo sencer o bé un fragment:

<https://www.youtube.com/watch?v=j-2TueN4vLE> [Consulta: 25/03/2021] .

Escoltar el cant de la cadenera. Observar l'ocell. Color, cap i les ales.

Per parelles, dibuixar una cadenera i buscar una onomatopeia que imiti el seu cant.

⁴ [Consulta: juny de 2020.]

8.3. La serp i el centpeus

a) Abans de la lectura

Activitat 1. Motivació.

Objectiu: activació de coneixements previs sobre la serp i el centpeus.

- *Què ens explicarà el poeta d'aquests dos animals?*
- *Heu vist com es desplaça una serp?*

b) Durant la lectura

Activitat 2. Escolta activa de la lectura en veu alta de l'ensenyant.

Objectiu: acostar el poema a partir de l'oralitat.

Activitat 3. Estructura del poema.

Objectiu: descobrir les tres parts del poema narrat: plantejament [trobada serp i centpeus], nus [el centpeus compra cent mitjons de colors] i desenllaç [els dos animals passen junts].

Activitat 4. Conversa sobre el poema.

Objectiu: Reconstruir la història d'amistat entre els dos animals.

- *Què fa la serp quan troba al centpeus?* [Passeja]
- *De què li parla?* [Del vestit que estrena.]
- *Què li agradaria al cent peus i què fa per aconseguir-ho?* [Va a la merceria i compra mitjons de molts colors.]
- *Quin animal observa com passen i els compara a un doble arc de Sant Martí?* [Una formiga.]

Activitat 5. Figura retòrica: personificacions.

Objectiu: descobrir la personificació dels personatges.

El poeta personifica la serp i el centpeus fent-los actuar com si fossin persones. Per parelles, trobar tres accions dels animals pròpies de les persones [parlar, comprar a la merceria, anar de bracet].

Activitat 6. Figura retòrica: comparacions

Objectiu: observar i adonar-se d'algunes de les característiques del llenguatge poètic.

- *Amb què associa els cossos de la serp i el centpeus, la formiga?* [Amb un doble arc de Sant Martí. Es pot fer un recordatori dels 7 colors que el constitueixen: vermell, taronja, groc, verd, blau, violeta i morat.]
- *Observeu la il·lustració del poema i compareu la posició dels animals amb la imatge de l'arc de Sant Martí. En què s'assemblen?* [En la forma.]
- *Què ha triat el poeta: comparar o substituir les paraules?*

c) Després de la lectura

Activitat 7. Il·lustració de la història del poema

Objectiu: Transformar el poema en imatges.

Dibuixeu la història de la trobada entre la serp i el centpeus i el comentari de la formiga en 5 requadres:

- 1r: la serp es passeja,
- 2n: trobada serp i centpeus,
- 3r: centpeus compra mitjons de merceria,
- 4t: els dos animals de bracet, una formiga els observa,
- 5è: la formiga explica què veu a una altra formiga.

Proposeu un nou títol, per exemple: el passeig de dos amics.

Activitats al quadern de l'alumne 11 i 12.

8.4. Ocells de paper?

a) Abans de la lectura

Activitat 1. Implicació personal

Objectiu: predisposar l'alumne a la lectura del poema i involucrar-lo.

- *Què us suggereix un títol amb un interrogant final?*

b) Durant la lectura

Activitat 2. Escolta activa de la lectura en veu alta de l'ensenyant.

Objectiu: acostar el poema a partir de l'oralitat.

- *Us ha agradat aquesta història?*
- *Relacioneu el títol amb allò que explica el poema.*
- *Aquest poema us recorda la màgia?*

Activitat 3. Conversa sobre el poema

Objectiu: reproduir i crear històries fantàstiques.

Reconstruir la història protagonitzada per una colla d'animals que donen vida a un grup d'ocells a partir de la papiroflèxia.

Activitat 4. Coneixem més animals.

Objectiu: conèixer els animals dels poemes i saber-los anomenar.

Relacionar el nom dels animals amb la seva il·lustració (alguns treballats als poemes).

Activitat 5. Figura retòrica: la personificació.

Objectiu: identificar els aspectes que fan humans als animals dels poemes.

El poema personifica els animals i explica una història fantàstica:

- *On passa aquesta història? Els animals van a escola, com vosaltres?*
- *I porten ulleres i porten vestits com els que ha dibuixat la il·lustradora?*
- *Quin animal fa de mestre?*
- *Sabeu com és un gat fer?*

Activitat 6. La literatura popular/tradicional.

Objectiu: valorar les produccions pròpies de la cultura tradicional.

Fixar-se que la 2a estrofa va entre cometes. Es tracta d'una cançó popular catalana.

c) Activitats després de la lectura

Activitat 7. Fem teatre.

Objectiu: transformar un poema narratiu en un text teatral.

Dramatitzar el poema: set alumnes fan d'animals alumnes i un fa de mestre (s'hi poden afegir tres animals més, perquè volen 10 ocells). El docent pot fer de narrador. La resta d'alumnes fan de cor i canten la cançó (segon vers).

Es poden utilitzar carotes per a cada animal. També es podrien fer ocells de papiroflèxia i penjar-los d'una corda, es pot posar el nom a cada ocell o dibuix. Al final de la dramatització es poden fer volar aquests ocells com si fossin estels.

Es pot completar la representació amb música de fons. Estaria bé recollir cants d'ocells i soroll d'ales al vol.

Activitat 8. Cantem una cançó.

Objectiu: aprendre la cançó popular catalana.

Visualitzar el vídeo de la cançó i utilitzar-lo de karaoke.

Cant ocell petit. Judit Benito: <https://www.youtube.com/watch?v=K860sgew070>⁵

[Consulta: 25/03/21]

8.5. L'ovella que volia aprendre de lletra

a) Abans de la lectura

Activitat 1. Motivació: captar l'atenció.

Objectiu: desvetllar la curiositat dels infants.

– *Us han parlat mai d'una ovella que volgués aprendre a llegir?*

b) Durant la lectura

Activitat 2. Escolta activa de la lectura en veu alta de l'ensenyant.

Objectiu: acostar el poema a partir de l'oralitat.

Activitat 3. Lectura del poema.

Objectiu: seguiment compartit d'un text llegit.

L'ensenyant torna a llegir el poema, els infants segueixen la lectura amb el llibre obert i imiten les onomatopeies dels sons dels animals.

⁵ [Consulta: juny de 2020.]

Activitat 4. Conversa sobre el poema.

Objectiu: anar descobrint què va fer l'ovella per començar a aprendre de lletra.

- Com ajuden a aprendre les lletres els amics de l'ovella?
- Us agradaria tenir amics que us ajudessin quan voleu aprendre alguna cosa?

c) Després de la lectura

Activitat 5. Relacionar lectures

Objectiu: establir connexions entre el poema i altres lectures conegudes o compartides amb el grup-classe.

- *Recordeu algun conte d'amistat i cooperació entre animals?*

Es pot recordar *De què fa gust la lluna?*, de Michael Grejniec:

https://www.youtube.com/watch?v=Dus7e1Yrl_Y6 [Consulta: 25/03/21]

També es pot recordar *Els músics de Bremen*.

Comparar la il·lustració de la vaca, la gallina i el cavall amb l'escena d'altres contes on els animals es posen un sobre l'altre.

Activitat 6. Escoltar *El ruc savi* d'Apel·les Mestres

Objectiu: comparar l'actitud del ruc amb la de l'ovella.

Àudio de la cançó *El ruc savi*:

<https://ia802308.us.archive.org/34/items/rucos/ElRucSavi.mp3> [Consulta: 25/03/21]

En un cas, l'animal va sol a l'escola i es cansa de seguida d'aprendre; en l'altre cas, l'ovella busca ajuda d'altres animals i quan sap les cinc lletres diu que cal anar a l'escola.

Activitat 7. Educació en valors.

Objectiu: sensibilització sobre la cooperació i la perseverança.

S'enceta una conversa sobre la cooperació entre amics per aconseguir fer alguna cosa.

Activitat 12 i 13 del quadern de l'alumne

8.6. La rateta que no vol escombrar l'escaleta

a) Abans de la lectura

Activitat 1. Contes populars coneguts.

Objectiu: activació de coneixements previs, recordar contes coneguts.

⁶ [Consulta: juny de 2020.]

⁷ [Consulta: juny de 2020.]

- *Coneixeu la història de la rateta que escombrava l'escaleta?* (Si algú la coneix en pot fer un breu resum, si no la coneix ningú, el pot fer l'ensenyant.)
- *Recordeu algun conte sobre rates o ratolins?*

b) Durant la lectura

Activitat 2. Escolta activa de la lectura en veu alta de l'ensenyant.

Objectiu: acostar el poema a partir de l'oralitat.

- *Us ha agradat el que explica aquest poema?*
- *Què faríeu si fóssiu el ratolí?*

Activitat 3. Conversa sobre el poema

Objectiu: anar descobrint perquè la rateta no volia escombrar l'escaleta.

- *Per què no vol escombrar més l'escaleta?*
- *Que respon el ratolí a la pregunta de la rateta?*

Lèxic: festeja [tenir relacions amb algú amb la intenció de casar-se], desplaü [no agradar].

c) Activitats després de la lectura

Activitat 4. Lectura de la imatge.

Objectiu: observar la imatge per aprofundir en la lectura del poema.

A partir d'observar la il·lustració, respondre les preguntes següents:

- *Qui porta davantal? I ulleres?*
- *Com està la rateta i què porta a la mà? Com està el ratolí i què hi ha sota d'ell?*

Activitat 5. Estructura narrativa.

Objectiu: fer adonar de la seqüència i progressió en la història.

Es pot proposar a l'alumnat dibuixar la història en tres escenes:

- 1a plantejament de la història: la rateta està tipa d'escombrar l'escaleta.
- 2a nus: pregunta al ratolí si vol fer la neteja/ ell arrufa el morret.
- 3a desenllaç: la rateta fa fora el ratolí.

Activitat 6. Educació en valors.

Objectiu: reflexionar sobre les tasques domèstiques i la necessitat de cooperació.

- *La rateta volia que el ratolí l'ajudés a netejar la casa. A casa vostra, col·laboreu tots en la neteja i altres feines?*
- *Us imagineu viure amb algú que no col·labori en les feines de casa?*
- *Creieu que aquestes feines s'han de compartir entre els membres de la família?*

Activitat 7. Activitats complementàries.

Objectiu: establir comparacions entre poemes.

Llegir el poema *Rata d'escala* de Miquel Desclot i llegir després el poema *La rateta que llegia a l'escaleta*.

Rata d'escala

Això era una rateta
que embrutava l'escaleta:

Hi escampava uns cagallons
menudets com perdigons.

Fins que un dia li van donar
Metzinetes per sopar.

Va deixar, així, la rateta
d'embrutar aquella escaleta.

Miquel Desclot

Activitat 14 del quadern de l'alumne

8.7. Activitat de recapitulació

Activitat 1. Retrats i històries d'un mateix animal: la girafa.

Objectiu: incidir sobre dos dels aspectes treballats: la personificació i les parts d'un relat.

Informació sobre la girafa
La girafa, un dels animals més grans de la terra, arriba a pesos de fins a 1.900 kg, té un aspecte àgil i esvelt gràcies a l'extrema llargària d'extremitats i coll, que poden projectar el cap fins a 6 m d'alçada. Té el coll molt llarg i proveït d'una crinera. Fa de 5 a 6 m del cap als peus i té el cap prim i esvelt, i el tronc és massís, amb el llom molt inclinat (l'alçada a la creu és de 3-3,5 m).

Llegim els poemes sobre la girafa (els trobareu a la pàgina següent). Es fan 7 grups, es reparteix un poema a cada grup (el de Besora el poden llegir del llibre que treballen). Cada grup ha de descobrir què tria el poeta de l'animal, si escriu un retrat o explica una història i si personifica l'animal.

Després es projecta la informació sobre l'animal i la taula resum a la pantalla i es van posant en comú les respostes.

Títol Autor	Què tria?	Com ho diu? Retrata l'animal o explica una història?	Personifica l'animal? Com?
«La girafa» Besora	Les taques del pelatge	Explica una història	Sí
«Girafa» Pere Quart	La mida del cap	Retrata l'animal	No
«La girafa» Larreula		Explica una història	Sí
«La girafa» Romero	La llargària del coll	Explica una història	Sí
«La girafa» Vallverdú	La llargària del coll	Retrata l'animal	No
«Girafa» Bonmatí	Distància entre coll i cap	Es presenta el mateix animal	
«Escala de bomber» Delgado	La llargària del coll	Explica una història	Sí

Activitat de síntesi al quadern de l'alumne, 22.

Girafa

Tinc el cap de dalt de tot,
per menjar les fulles altes;
quan l'estómac vol fer un rot,
jascensor cap a les galtes!

El problema és quan tinc set
i veig aigua enmig d'herbotes:
¡haig de fer baixar el capet
I haig d'eixarrancar les potes!

Ricard Bonmatí

Girafa

Tens el cap petit
Perquè la distància
Te l'ha empetitit.

Pere Quart

La girafa

Una girafa tenia
por de tenir mal de coll,
i evitava cada dia
els gelats, i si podia,
de trepitjar l'aiguamoll.

I tenia tanta cura
per esquivar els cops de vent
que encongia la figura
del seu coll tan imponent.

Fins que al final va morir
de tanta por a les angines,
ja que el doctor va advertit
que havia mort d'ingerir
sobredosi d'aspirines.

Enric Larreula

La girafa

Com que té el coll tan llarg, la girafa
la fruita més alta agafa.
Les altres criatures
li envegen les altures.
Des de baix diu el xacal:
- Quin temps fa per allà dalt?
I és que en el món zoològic
la girafa fa el servei meteorològic.

Josep Vallverdú



Escala de bomber

Em va dir un turista que duia a coll i be:
"Deixa safaris, sequeres i itineraris.
Traient aquest coll per damunt de les acàcies
Podries fer d'escala de bomber."

Així ho vaig fer.
Ara vaig amb cotxe vermell
I tinc un casc ple de sirenes.
De dalt a baix de la crinera duc
Bombers amunt i avall, a coll i be.
I m'ho passo tan bé fent de bomber!

Josep Francesc Delgado

9. ACTIVITATS PER A DESPRÉS DE LA LECTURA DEL LLIBRE

Comprovar anticipacions i hipòtesis fetes abans de la lectura

Comparem les hipòtesis (anticipacions i inferències) fetes abans de la lectura amb el que hem anat descobrint sobre els protagonistes del llibre i la manera de presentar-los.

Comparem els trets dels bestiaris que havíem inferit a partir dels paratextos amb el que hem après mentre llegíem el poemari.

Comparem les anticipacions sobre aspectes del llibre abans de llegir-lo i el que hem descobert amb la lectura.

Activitats 1 i 15 del quadern de l'alumne

Aprofundim en la lectura crítica i en el gènere dels bestiaris

- Comparem els retrats del mateix animal de diversos poetes amb la descripció de l'animal. **Activitat 22 del quadern de l'alumne**
- Fem adonar de les accions pròpies dels animals i el comportament humà. **Activitat 16 i 17 del quadern de l'alumne**
- Pensem quins personatges s'aprofiten dels altres [cucut].
- Preguntem qui o quins animals es queixen de les accions dels altres [cadenera].
- Fem pensar en quins són els animals que demanen ajut per aconseguir un objectiu.
- Plantegem en quins poemes es viuen situacions màgiques.

Relacionem els poemes amb altres manifestacions literàries

- Vinculem poemes amb contes i cançons. Justifiquem i argumentem la seva relació.
- Establím comparacions amb les històries i amb els personatges.

Reflexionem sobre el llenguatge poètic

- Valorem els jocs de paraules i el llenguatge poètic que utilitza en Ramon Besora. **Activitats 18 i 19 del quadern de l'alumne**
- Imitem la manera de fer del poeta, escrivim nous poemes. **Activitat 20 del quadern de l'alumne.**

Recapitem

- Fem recapitulacions tant sobre els poemes llegits i sobre els animals que han sortit, com sobre el que hem après, el que més ens ha agradat o el que més ens ha sorprès.

Divulguem el treball

- Muntem una exposició amb els poemes que hem il·lustrat i els que hem creat a partir de la lectura dels poemes de Ramon Besora.
- Fem una recitació de poemes en veu alta per a una altra classe.
- Escenifiquem un poema (o uns quants).
- Pengem una valoració de l'experiència a la web del centre, a partir de les converses del grup, sobre el que més ens ha agradat del llibre, i hi afegim alguns poemes nostres.

- Fem un recull de poemes i elaborem un llibre per a l'aula o la biblioteca del centre.

Vivim la poesia

- Compartim les emocions i sentiments que hem tingut al llarg de la lectura dels poemes.
 - o *Què és el que més us ha agradat? Per què?*
 - o *Com us heu sentit llegint els poemes?*

Reflexionem sobre el que hem après

- Reflexionem sobre aspectes que permeten als alumnes prendre consciència dels seus aprenentatges:
 - o *Ara que heu acabat la lectura, com explicaríeu a algú, que no ho sap, com és un llibre de poemes?*
 - o *Què sabeu ara sobre la poesia? **Quadern de l'alumne. Exercici 21***
 - o *Per què creieu que a llibres com a aquest se'ls anomena llibres de bestiaris?*
 - o *Què tenen d'especial els animals d'aquest llibre?*
 - o *En què creieu que s'ha de fixar un escriptor per fer un poema sobre un animal?*
 - o *Llegir poesia és el mateix que llegir un conte o una història? Per què?*
 - o *Si haguéssiu de recomanar aquest llibre a un amic, què li diríeu?*

Practiquem la lectura de poemes

- Revisem els aspectes a tenir en compte a l'hora de llegir els poemes: les pauses, l'entonació, el ritme, l'entrenament de les paraules difícils de pronunciar...
- Fem un cartell entre tots per recordar com hem de llegir els poemes.
- Practiquem la lectura en parelles, en grup, fent lectura coral (un llegeix un fragment i la resta llegeix a cor), fent lectura individual i enregistrant-nos...

10. BIBLIOGRAFIA

a) Sobre didàctica de la poesia

Ballester, Anna; dibuixos de Quim Bou (2009). *Poemania. Guia pràctica per fer lectors i lectores de poesia*. Alzira: Bromera.

Besora, Ramon (1999). *Poesia i escola*. Barcelona: Barcanova.

Bonmatí, Ricard (2008). *Poesia a l'escola. Com fer grans lectors i recitadors*. Barcelona: Rosa Sensat.

Bonmatí, Ricard. «Jugar amb la poesia: rebre i donar llum i dolçor». El Gust per la Lectura. Conferències 2007-2008

[En línia:

<http://cercador.gencat.cat/cercador/AppJava/index.jsp?q=Ricard+Bonmat%C3%AD>

[Consulta: juny de 2020.]

Bordons de Porrata-Doria, Glòria, i Margarida Prats Ripoll (2019). «La poesia a primària en el segle XXI», a *Guix* núm. 454, p. 14-19.

García Montero, Luis; il·lustracions de Juan Vida (1999). *Lecciones de poesía para niños inquietos*. Granada: Editorial Comares.

Milian, Marta (2003). «Una exposició de poesia: poemes per llegir i comprendre, per dir, per mirar, per jugar», a *Seqüències didàctiques per aprendre a escriure*. Barcelona: Editorial Graó, p. 123-130.

Moreno, Víctor (1988). *Va de poesía: propuestas para despertar el deseo de leer y escribir poesías*. Pamplona: Pampeia.

Experiència sobre acostament a la poesia a CI de l'escola Patronat Domènech:

<http://www.bcn.cat/patronatdomenech/patro/curs0607/poemesweb/poesia.htm>

[Consulta: juny de 2020]

Proposta per a treballar la poesia a l'aula elaborada per la Biblioteca Joan Triadú de Vic i el Centre de Recursos Pedagògics d'Osona:

CRP Baix Llobregat: Maletes viatgeres de poesia. Cicle inicial: <http://www.xtec.cat/crp-baixllobregat6/mesv/PoesiaCi.pdf> [Consulta: juny de 2020.]

Viu la poesia. Magpoesia CI:

<http://magpoesia.mallorcaweb.com/quaderns/ciantologia.html> [Consulta: juny de 2020]

Blog de poesia infantil i juvenil. Les 29 cançons infantils d'Apel·les Mestre. Poema «El ruc savi». <http://bibliopoemes.blogspot.com/2013/07/les-29-cancons-infantils-dapelles.html>

[Consulta: juny de 2020.]

b) Sobre Zoo de paraules

Crítiques del llibre <https://www.clijcat.cat/faristol/critica/-Zoo-de-paraules-->

<http://mascarodeproa.blogspot.com/2018/09/zoo-de-paraules-de-ramon-besora.html>

[Consulta: juny de 2020.]

Presentació del llibre per l'autor: <https://www.youtube.com/watch?v=zv9KEoIWT50>

[Consulta: juny de 2020.]

Poemes de *Zoo de paraules* musicats i cantats. Música de poetes:
<http://www.musicadepoetes.cat/poeta?autor=745> [Consulta: juny de 2020]

Xilofonada poètica de Valls: <https://www.youtube.com/watch?v=yafh7ArBIEo> [Consulta: juny de 2020.]

Informació sobre Sonja Wimmer (il·lustradora):
<https://jaumecentelles.cat/2017/01/17/sonja-wimmer-la-illustradora-del-mes-gener-2017/> [Consulta: juny de 2020.]

Vídeo sobre l'exposició sobre la il·lustradora a la sala La Vaca de la Luna de Reus
https://www.youtube.com/watch?time_continue=229&v=uj52dQxD-Qg&feature=emb_title [Consulta: juny de 2020.]

c) Sobre animals i plantes

Plantes i animals del nostre entorn:
<http://www.xtec.cat/~fturmo/d108/index.htm> [Consulta: juny de 2020.]
<http://www.xtec.cat/~fturmo/d108/ocells/pitroig.htm> [Consulta: juny de 2020.]

Cant del pit-roig (vídeo).
<http://www.aguaita.cat/noticia/8939/video/espectacular/cant/pit-roig/mig/parc/natural/dels/ports> [Consulta: juny de 2020.]

Coneix el riu. Ocells. <https://coneixelriu.museudelter.cat/ocells.php> [Consulta: juny de 2020.]

Clicant sobre l'ocell se sent el seu cant. Es pot reproduir el cant de la cuereta, la marellenga blava, la merla, el rossinyol, animals dels quals hi ha poemes al llibre. I el de l'oreneta, el corb marí, el martinet, el blauet i l'oriol, entre altres.

El reietó (ocell). <http://www.ecco.cat/tendencias.php?ac=det&sp=regreg> [Consulta: juny de 2020.]

Girafa de Rothschild. Zoo de Barcelona. <https://www.zoobarcelona.cat/ca/animals/girafa-de-rothschild> [Consulta: juny de 2020.]